

УДК 336.61

СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ ВНЗ ПОЛЬЩІ

О. Тоцька

*Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Інститут економіки та менеджменту, кафедра менеджменту
вул. Винниченка, 28, м. Луцьк, 43021*

У статті проаналізовано структуру доходів від операційної діяльності у ВНЗ Польщі за типами ВНЗ і видами діяльності. Досліджено структуру витрат у ВНЗ Польщі за типами.

Ключові слова: доходи, витрати, структура, вищі навчальні заклади, Польща.

Постановка наукової проблеми та її значення. Вища освіта України значною мірою фінансується з державного бюджету України. Водночас кожен вітчизняний вищий навчальний заклад (ВНЗ) може надавати низку платних послуг, тим самим збільшуючи свої надходження, а відповідно й видатки. Оскільки Польща є нашим східним європейським сусідом, цікаво буде дослідити структуру доходів і видатків її ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Фінансовим аспектам діяльності ВНЗ Польщі присвятили свої праці М. О. Карпуленко [1], О. В. Куклін [2], Е. Ю. Молчанова [3], Ж. М. Тоценко [4], А. Р. Шендер [5] та ін. Зокрема, вони висвітлили проблеми, що є в системі фінансування вищої освіти Польщі [1], розглянули державні витрати на освіту в різних країнах світу [2], механізми бюджетного фінансування вищої освіти в країнах ЄС [3], провели порівняльний аналіз розвитку приватної вищої освіти в Україні та Польщі [4], проаналізували основні кількісно-якісні характеристики регіональних ринків освітніх послуг Львівської області та Підкарпатського воеводства Польщі в контексті конкурентоспроможності вітчизняної системи освіти перед європейською [5] тощо. Однак у цих працях не проводився статистичний аналіз доходів і видатків ВНЗ Польщі.

Мета та завдання статті. Метою цієї статті є аналіз статистичних показників структури доходів і видатків ВНЗ Польщі. Для її реалізації потрібно розв'язати такі завдання:

- 1) проаналізувати структуру доходів від операційної діяльності у ВНЗ Польщі за типами ВНЗ;
- 2) вивчити структуру доходів від операційної діяльності у ВНЗ Польщі за видами діяльності;
- 3) дослідити структуру витрат у ВНЗ Польщі за типами.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У 2011 р. на вищу освіту в Польщі було витрачено 12009,2 млн злотих (приблизно 4514,7 млн грн за курсом 100 PLN=266 UAH) із державного бюджету та 72,8 млн злотих (приблизно 27,4 млн грн за тим же курсом) із бюджетів одиниць

територіального самоврядування. Разом ці суми становили 0,67 % ВВП країни. Причому ця частка падає з 2005 р. Водночас слід зазначити, що з 2000 р. видатки на вищу освіту з державного бюджету Польщі щорічно зростають, а видатки з бюджетів одиниць територіального самоврядування не мають чіткої тенденції [6, 338].

До прикладу, фінансування МОН Молодьспорту України з держбюджету країни в 2011 р. становило 20121,953 млн грн [7], тобто приблизно в 4,5 раза більше, ніж у Польщі.

Структуру доходів від операційної діяльності у ВНЗ Польщі за типами ВНЗ в 2011 р. подано в табл. 1.

Як бачимо, доходи від операційної діяльності польських вищих публічних шкіл переважають надходження вищих неpubлічних шкіл у 5,5 раза, зокрема: від навчальної діяльності – в 4,8 раза, від дослідницької діяльності – в 27,6 раза, від відокремленої господарської діяльності – в 9 разів, від продажу товарів і матеріалів – в 2,3 раза, інші операційні доходи – в 3,1 раза.

Таблиця 1

Структура доходів від операційної діяльності у ВНЗ Польщі за типами ВНЗ в 2011 р., %

Специфікація	Надходження від операційної діяльності	У тому числі				
		доходи від навчальної діяльності	доходи від дослідницької діяльності	доходи від відокремленої господарської діяльності	доходи від продажу товарів і матеріалів	інші операційні доходи
Загалом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Вищі публічні школи	84,5	82,9	96,5	90,0	69,3	75,5
Університети	29,4	29,9	29,8	0,7	16,9	24,8
Вищі технічні школи	23,7	20,2	42,4	12,4	1,2	24,0
Вищі с/г школи	5,6	5,0	6,8	43,8	2,6	7,5
Вищі економічні школи	3,4	3,9	1,4	0,0	0,2	1,3
Вищі педагогічні школи	1,7	2,0	0,3	8,5	0,0	0,5
Медичні університети	9,3	9,1	8,6	20,7	22,0	11,7
Академії фізичного виховання	1,4	1,7	0,4	0,0	0,3	0,4
Вищі артистичні школи	2,5	3,1	0,3	0,0	0,2	0,9
Інші вищі школи	3,3	4,0	0,0	0,8	0,2	2,6
Інші	4,3	4,0	6,5	3,1	25,7	1,8
Вищі неpubлічні школи	15,5	17,1	3,5	10,0	30,7	24,5
у т. ч.						
Вищі економічні школи	5,3	6,0	0,9	2,8	13,1	8,1
Інші вищі школи	7,6	8,4	2,0	5,4	15,3	11,9

Укладено автором на основі [6, 341]

Чільну трійку в загальній сумі надходжень ВНЗ від операційної діяльності займають університети (29,4 %), вищі технічні школи (23,7 %) та медичні університети (9,3 %). Зокрема, найбільша частка надходжень від навчальної діяльності належить університетам (29,9 %), від дослідницької діяльності – вищим

технічним школам (42,4 %), від відокремленої господарської діяльності – вищим сільськогосподарським школам (43,8 %), від продажу товарів і матеріалів – іншим навчальним закладам (25,7 %), інші операційні доходи – також університетам (24,8 %).

Найменші частки доходів від операційної діяльності в загальній сумі належать вищим артистичним школам (2,5 %), вищим педагогічним школам (1,7 %) та академіям фізичного виховання (1,4 %). Зокрема, найменшу суму надходжень від навчальної діяльності отримали академії фізичного виховання (1,7 %), від дослідницької діяльності – інші вищі школи (0,0 %), від відокремленої господарської діяльності – вищі економічні школи, академії фізичного виховання та вищі артистичні школи (0,0 %), від продажу товарів і матеріалів – вищі педагогічні школи (0,0 %), інші операційні доходи – академії фізичного виховання (0,4 %).

Проаналізуємо також структуру доходів від операційної діяльності у ВНЗ Польщі за видами діяльності в 2011 р. (див. табл. 2).

Таблиця 2

Структура доходів від операційної діяльності у ВНЗ Польщі за видами діяльності в 2011 р., %

Специфікація	Находження від операційної діяльності	У тому числі				
		доходи від навчальної діяльності	доходи від дослідницької діяльності	доходи від відокремленої господарської діяльності	доходи від продажу товарів і матеріалів	інші операційні доходи
Загалом	100,0	78,5	14,2	0,6	0,1	6,1
Вищі публічні школи	100,0	77,0	16,2	0,7	0,1	5,4
Університети	100,0	79,8	14,4	0,0	0,1	5,1
Вищі технічні школи	100,0	67,1	25,5	0,3	0,0	6,1
Вищі с/г школи	100,0	69,5	17,2	4,8	0,1	8,0
Вищі економічні школи	100,0	91,3	5,9	0,0	0,0	2,4
Вищі педагогічні школи	100,0	91,8	2,8	3,0	0,0	1,8
Медичні університети	100,0	77,3	13,2	1,4	0,3	7,7
Академії фізичного виховання	100,0	93,3	3,8	0,0	0,0	1,7
Вищі артистичні школи	100,0	96,1	1,7	0,0	0,0	2,2
Інші вищі школи	100,0	95,0	0,0	0,2	0,0	4,8
Інші	100,0	74,4	21,6	0,4	0,9	2,5
Вищі непублічні школи	100,0	86,4	3,2	0,4	0,3	9,6
у т. ч.						
Вищі економічні школи	100,0	87,8	2,3	0,3	0,4	9,2
Інші вищі школи	100,0	86,2	3,7	0,4	0,3	9,4

Укладено автором на основі [6, 342]

Як бачимо, лівову частку надходжень від операційної діяльності в польських ВНЗ займають доходи від навчальної діяльності (78,5 %). Значно менші частки посідають надходження від дослідницької діяльності (14,2 %) та інші операційні

доходи (6,1 %). Незначні частки займають доходи від відокремленої господарської діяльності (0,6 %) та від продажу товарів і матеріалів (0,1 %). Причому частка надходжень від навчальної діяльності коливається в межах 67,1–96,1 %, від дослідницької діяльності – 0,0–25,5 %, від відокремленої господарської діяльності – 0,0–4,8 %, від продажу товарів і матеріалів – 0,0–0,9 %, інші операційні доходи – 1,7–9,4 %.

Далі дослідимо структуру витрат у ВНЗ Польщі за типами в 2011 р. (див. табл. 3).

Таблиця 3

Структура витрат у ВНЗ Польщі за типами в 2011 р., %

Специфікація	Загальні витрати	У тому числі							
		амортизація	використання матеріалів	використання енергії	зовнішні послуги	податки та грошові збори	заробітні плати	соціальне страхування й інші виплати для працівників	інші
Загалом	100,0	5,6	4,2	2,9	9,3	1,4	58,0	11,5	7,0
Вищі публічні школи	100,0	5,6	4,3	3,1	7,9	1,5	58,1	12,3	7,3
Університети	100,0	5,3	3,9	3,4	7,5	3,0	56,9	12,4	7,6
Вищі технічні школи	100,0	6,8	3,4	2,7	7,8	0,8	57,7	12,4	8,4
Вищі с/г школи	100,0	4,9	7,9	4,1	8,2	1,1	55,6	12,1	6,1
Вищі економічні школи	100,0	2,2	3,3	2,5	9,2	0,4	64,3	12,7	5,3
Вищі педагогічні школи	100,0	2,3	3,5	2,5	5,9	0,5	67,6	14,4	3,2
Медичні університети	100,0	7,8	6,6	2,7	8,0	0,8	56,6	12,2	5,2
Академії фізичного виховання	100,0	2,3	2,9	5,8	8,3	0,3	63,4	13,1	3,9
Вищі артистичні школи	100,0	3,1	2,2	2,4	10,3	1,0	66,1	12,8	1,9
Інші вищі школи	100,0	4,7	3,4	3,3	6,6	0,2	65,2	13,0	3,7
Інші	100,0	3,7	5,7	3,4	8,8	0,5	54,3	8,7	15,0
Вищі непублічні школи	100,0	5,8	3,5	1,9	17,7	0,7	57,5	7,4	5,5
у т. ч.									
Вищі економічні школи	100,0	6,6	3,9	1,9	19,2	0,8	54,6	6,8	6,2
Інші вищі школи	100,0	5,0	3,5	1,8	18,5	0,8	57,7	6,9	5,7

Укладено автором на основі [6, 354–355]

Як бачимо, левову частку витрат у ВНЗ Польщі займають заробітні плати (58,0 %). Значно менші частки посідають видатки на соціальне страхування й інші виплати для працівників (11,5 %), а також на зовнішні послуги (9,3 %). Незначні частки займають інші витрати (7,0 %), амортизація (5,6 %), видатки на використання матеріалів (4,2 %) та енергії (2,9 %), а також податки та грошові збори (1,4 %). Причому частка витрат на амортизацію коливається в межах 2,2–7,8 %, використання матеріалів – 2,2–7,9 %, використання енергії – 1,8–5,8 %, зовнішні послуги – 5,9–19,2 %, податки та грошові збори – 0,2–3,0 %, заробітні плати – 54,3–67,6 %, соціальне страхування й інші виплати для працівників – 6,8–14,4 %, інші видатки – 1,9–15,0 %. Слід зазначити, що в загальних витратах державних ВНЗ частка видатків на заробітні плати (58,1 %) приблизно така ж, як і в приватних (57,5 %), на зовнішні витрати в 2,2 раза менша, а на податки та грошові збори в 2,1 раза більша.

До прикладу, у Волинському національному університеті імені Лесі Українки в 2011 р. частка видатків на оплату праці та нарахувань на оплату праці становила 56,94 % (приблизно стільки ж, як і в університетах Польщі), предмети, матеріали, обладнання та інвентар – 8,00 % (в 2,1 раза більша, ніж у польських університетах), оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 4,96 % (в 1,5 раза більша, ніж в університетах Польщі).

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1) серед ВНЗ Польщі у 2011 р. найбільшу суму надходжень від операційної діяльності отримали університети (29,4 %), вищі технічні школи (23,7 %) та медичні університети (9,3 %); найменшу – вищі артистичні школи (2,5 %), вищі педагогічні школи (1,7 %) та академії фізичного виховання (1,4 %);

2) левову частку надходжень від операційної діяльності в польських ВНЗ займають доходи від навчальної діяльності (78,5 %), значно менші частки – надходження від дослідницької діяльності (14,2 %) та інші операційні доходи (6,1 %), незначні частки – доходи від відокремленої господарської діяльності (0,6 %) та від продажу товарів і матеріалів (0,1 %);

3) найбільшу частку витрат у ВНЗ Польщі посідають заробітні плати (58,0 %), значно менші частки – видатки на соціальне страхування й інші виплати для працівників (11,5 %), а також на зовнішні послуги (9,3 %), незначні частки – інші витрати (7,0 %), амортизація (5,6 %), видатки на використання матеріалів (4,2 %) та енергії (2,9 %), а також податки та грошові збори (1,4 %).

1. Карпуленко М. О. Модернізація системи управління вищою освітою в Польщі в контексті інтеграції до Європейського освітнього простору / М. О. Карпуленко // Наук. праці. Сер. : педагогіка. – 2009. – Вип. 99. Т. 112. – С. 43–47.
2. Куклін О. В. Напрями оптимізації фінансового механізму вищого навчального закладу / О. В. Куклін // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – Вип. 18. – С. 220–230.
3. Молчанова Е. Ю. Європейський досвід фінансування вузів / Е. Ю. Молчанова // Освіта, менеджмент і бізнес : світовий вимір. – 2011. – № 2. – С. 67–71.
4. Тоценко Ж. М. Розвиток приватної вищої освіти в Україні та Польщі: порівняльний аналіз / Ж. М. Тоценко // Культура і мистецтво у сучасному світі. – 2009. – Вип. 10. – С. 146–154.
5. Шендер А. Р. Порівняльна характеристика регіональних ринків освітніх послуг у сфері вищої освіти Львівської області та Підкарпатського воєводства Польщі / А. Р. Шендер // Український соціум. – 2010. – № 4. – С. 178–186.
6. Higher education institutions and their finances in 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.stat.gov.pl/gus/5840_657_ENG_HTML.htm
7. Про Державний бюджет України на 2011 рік : Закон України від 23.12.2010 р. № 2857-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2857-17/page6>

**STATISTICAL RESEARCH OF STRUCTURE OF EARNINGS AND CHARGES
OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF POLAND****O. Totska***Lesya Ukrainka Eastern European National University*

In the article the structure of earnings from operating activity in higher education institutions of Poland after the types of higher education institutions and types of activity is analysed. The structure of charges in higher education institutions of Poland after types is investigated.

Keywords: earnings, charges, structure, higher education institutions, Poland.

**СТАТИСТИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СТРУКТУРЫ ДОХОДОВ И
РАСХОДОВ ВУЗОВ ПОЛЬШИ****О. Тоцкая***Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки*

В статье проанализирована структура доходов от операционной деятельности в высших учебных заведениях Польши за типами вузов и видами деятельности. Исследована структура расходов в высших учебных заведениях Польши за типами.

Ключевые слова: доходы, расходы, структура, высшие учебные заведения, Польша.